

Ukrainian A: literature – Higher level – Paper 1
Ukrainien A : littérature – Niveau supérieur – Épreuve 1
Ucraniano A: literatura – Nivel superior – Prueba 1

Friday 8 May 2015 (afternoon)
Vendredi 8 mai 2015 (après-midi)
Viernes 8 de mayo de 2015 (tarde)

2 hours / 2 heures / 2 horas

Instructions to candidates

- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Write a literary commentary on one passage only.
- The maximum mark for this examination paper is **[20 marks]**.

Instructions destinées aux candidats

- N'ouvrez pas cette épreuve avant d'y être autorisé(e).
- Rédigez un commentaire littéraire sur un seul des passages.
- Le nombre maximum de points pour cette épreuve d'examen est de **[20 points]**.

Instrucciones para los alumnos

- No abra esta prueba hasta que se lo autoricen.
- Escriba un comentario literario sobre un solo pasaje.
- La puntuación máxima para esta prueba de examen es **[20 puntos]**.

Зробіть літературний аналіз лише **одного** із нижчеподаних текстів.

1.

- Образ тогочасної бурси¹, в нашому письменстві найкращий, дав талановитий Анатоль Свидницький, сам жертва бурсацького режиму, та ще Дмитро Яворницький, – і Богуславська бурса нічим власне од зафіксованих у літературі малюнків не одріжнялась. Був це уламок старої, схоластичної, що вже давно себе пережила, школи.
- 5 Мертва латина й греччина переважали в системі тодішньої освіти; науку проваджено також мертвою для наших школярів мовою – російською; реального знання не давано ніякого, натомість надолужувано церковною схоластиком та „обрусенієм”. „Не вміли в ті часи, – згадував опісля Левицький, – говорити по-руському усі сини та дочки священників; і ті хлопці, котрі потім вчилися зо мною в Богуславській школі, як приїхали в школу, то
- 10 зовсім не вміли говорити по-руськи”, як і сам автор цих рядків. „Обрусеніє”, що почало свою непочесну роботу ще з кінця XVIII в., провадилось чисто формальним способом і розбивало все життя бурсака на „часть офіційальну” і „неофіційальну”; перша була квота й вузька, друга – потужна і як саме життя – широка. Щоб приневолити школярів говорити по-російському – завдання цілком фантастичне в обставинах містечкового побуту, де
- 15 кругом панувала неподільно українська стихія – по класах позаводили, як згадує Іван Семенович у своїй автобіографії – нотатки. Це була дощечка з ремінцем, щоб надівати на шию; в дощечку вкладали журнал з рубриками: „за мужичі слова”, „за лайку”, „за сквернословіє”. Хто провинуватився в одному з згаданих гріхів, того записували до нотатки й вішали її винуватцеві на шию. Він мусів стежити за товаришами й, піймавши
- 20 кого з них на тому-ж гріху, записував до нотатки й перевішував на винного, – і так нотатка переходила з шиї на шию. Хто останній мав її в „день возмездія”², яким була звичайно субота, цей справжній „dies irae”, – той брав у шкуру. Система, як бачимо, надзвичайно, блискуче педагогічна, тим то мабуть і наслідків вона не давала жадних: „обрусеніє” ані на ступінь не посовувалось, хлопці лишались звичайними сільськими хлопчиками і так
- 25 врешті звикали навіть до зненависної нотатки й неминучої хлости, що в старших класах, як згадує Іван Семенович, попросту закидали її на грубу, або навіть з нотаткою на шиї чудово оповідали, замість нудної мертвої науки, колоритних українських казок тим самим „мужичим словом”, що в мудрій педагогічній системі стояли поруч „сквернословія”. В сутичці між мертвою системою та живим життям, перевага рішуче була за останнім.
- 30 Не тамували, а швидче допомагали оцій перевазі й тодішні педагогічні сили, між якими в Богуславській школі перед вів смотритель школи, що разом був і ігуменом у монастирі, еромонах Федір. Цього „сухого аскета”, „злого та крикливого”, що на все мав одну пораду й один лік – різку, я добре знаю не тільки з скупеньких спогадів Івана Семеновича, але й з оповіданнів мого батька, що разом з Левицьким вчився у
- 35 Богуславі. Був це дійсне „ісчадіє”³ старої бурси, холодний, черствий егоїст, безсердечна людина, що в дітях бачила самий об’єкт для своєї карної спритности й вигадливости. В багатій портретній галереї типів із старої педагогії він би зайняв був почесне місце, коли б знайшовся хто з його учнів, що спробував дати б його портрет на цілий зріст. На жаль, сам Іван Семенович обмежився тільки натяками, а устна традиція довго не живе,
- 40 і колоритна постать лишилася в затінку.

Сергій Єфремов, *Іван Левицький Нечуй (Монографія)* (1925)

¹ бурса: духовна школа

² день возмездія: день відплати

³ ісчадіє: нащадок

2.

Але ж це вишивання по білому білим,
Але ж це ночування чутке при рушниці
об'єдналось природно в одне чоловікове діло
так правічно і мудро, як стигнуть у горах чорниці.

5 Але ж це вишивання по білому чорним,
Але ж це ночування чутке при пістолі
беззахисно і гордо, неначе ожини в горах,
на сльозах і піснях у жіночій об'єднаній долі.

10 Як обом їм самотньо оті вишиванки носились!
Ночували морози у їхніх слідах і кишнях.
Біла нитка – до тіла, чорна нитка – до тіла,
аж поки не збіліло волосся, зчорніли душею.

15 Їх самотність ховала, мов річку – старезна бруківка
Він ходив на медведя, вона до потоку ходила.
І минало життя, наче з рани смертельної цівка –
просто більшало вишивки, пісні і меншало тіла.

20 І коли вже у зморшках навіки запали хвоїнки,
вишиванки залишені рідність свою зрозуміли,
бо уже не могли повторити плечей чоловіка і жінки
Залишилася пісня душею і тілом.

Ірина Мироненко, *Вокзальна скрипка* (1987)